

अद्रकावरील किडीचे एकात्मिक व्यवस्थापन

डॉ. भैर्यासाहेब गायकवाड
विषय विशेषज्ञ (किटकशास्त्र)
कृषि विज्ञान केंद्र, खामगाव अंतर्गत वसंतराव नाईक मराठवाडा

डॉ. अजय किनखेडकर
कार्यक्रम समन्वयक

डॉ. हनुमान गरुड
विषय विशेषज्ञ (कृषिविद्या)
कृषि विद्यापीठ, परभणी

अद्रकाचे विविध किडींच्या प्रादुर्भावामुळे नुकसान होते. अद्रकावर किडींचा प्रादुर्भाव हा शेतामध्ये व साठवणूक केलेल्या अद्रकावरदेखील होतो. अद्रकावर कंदमाशी, खवले किड, खोडकिडा, फुलकिडे इत्यादी किडी आढळून येतात. या किडींच्या व्यवस्थापनासाठी एकात्मिक किड व्यवस्थापन करावे.

१. कंदमाशी:

अद्रकावरील ही प्रमुख किड आहे. सध्या महाराष्ट्रामध्ये या किडीचा प्रादुर्भाव अद्रक व हळद पिकावर मोठ्या प्रमाणात आढळून येत आहे. कंदमाशी मुंगळ्याच्या आकाराची काळसर रंगाची असून तिचे पाय शरीरापेक्षा लांब असतात. कंदमाशीचे पंख पारदर्शक असून त्यावर राखाडी रंगाचे ठिपके असतात. या किडीची अंडी लहान, पांढरी व आकाराने लांबट असतात. अली पिवळसर पांढरी, बिनपायाची व डोक्याकडे निमुळती होत गेलेली असते.

कंदमाशीची अली अवस्था ही नुकसानकारक आहे. अली अद्रकाचे कंद पोखरून आत शिरते. अळ्या कंदामध्ये शिरकाव केल्यामुळे पिथीयम, फ्युजारीयम या बुरशीजन्य रोगाची वाढ होते. त्यामुळे कंद मऊ पडून कुजू लागतात. तसेच पाने पिवळी पडून संपूर्ण झाड वाळून जाते.

कंदमाशी ऑगस्ट व सप्टेंबरमध्ये जास्त प्रमाणात आढळून येते. मादी माशी मातीच्या लहान ढेकळाखाली, जमिनीच्या भेगेत किंवा पृष्ठभागावर एकएकटी किंवा समुहाने अंडी घालते. अंड्यातून २ ते ७ दिवसांनी अळ्या बाहेर पडतात व कंदामध्ये शिरून उपजिविका करतात. अळ्यांची १३ ते १८ दिवसात पूर्ण वाढ होऊन कंदामध्ये कोषावस्थेत जातात. कोषावस्था १० ते १५ दिवसाची असते व नंतर कोषामधून प्रौढ माशी बाहेर पडते. अशाप्रकारे ४ आठवड्यांमध्ये जीवनक्रम पूर्ण होतो.

२. खवले किड:

ही किड शेतातील व साठवणूक केलेले अद्रक या दोन्ही ठिकाणी नुकसानकारक आहे. ही किड पिवळसर

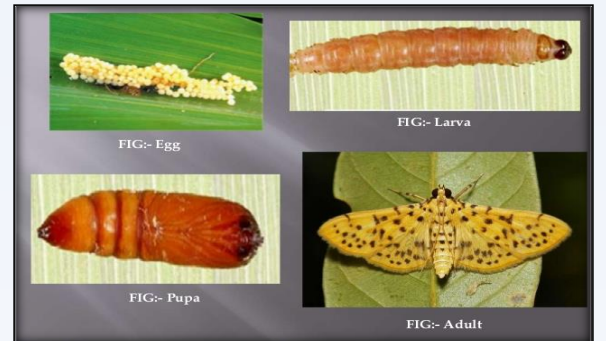
करड्या रंगाची असून समुहाने आढळून येते. याची लहान पिल्ले अद्रकावर रंगताना मोठ्या प्रमाणात आढळून येतात. ही किड मोठी झाल्यावर एकाच जागी स्थिर राहून रस शोषण करते. खवले किडीची पिल्ले व प्रौढ शेतातील अद्रकाची कंद व खोडातील रस शोषण करतात. त्यामुळे झाड मलूल, पिवळसर होऊन नंतर पूर्णपणे वाळून जाते. काढणीच्यावेळी प्रादुर्भाव झाल्यास ही किड अद्रकासोबत राहते व पुढे साठवणूक केलेल्या अद्रकामध्ये प्रादुर्भाव होतो.

साठवणुकीमध्ये सुरुवातीला पांढऱ्या रंगाचे खवले किड कंदावर विखुरलेली आढळून येते. नंतर अद्रकाची डोळे व कोंबापाशी एकत्रित जमा होतात. या किड कंदातील रस शोषण केल्यामुळे सुकून जाऊन वाळतात. प्रादुर्भावग्रस्त कंदाची उगवण होत नाही.

३. खोडकिडा:

या किडीच्या पतंगाचे पंख फिकट पिवळसर रंगाचे असून त्यावर काळे ठिपके असतात. अंडी लंबवर्तुळाकार, गुलाबी रंगाची असतात व ती झाडाच्या कोवळ्या पानावर घातली जातात. अली फिकट गुलाबी रंगाची असून शरीरावर काळे ठिपके असतात व डोळे गडद तपकिरी रंगाचे असते.

अली खोड व कंद पोखरते. खोडाला छिद्र करून आत शिरते व आतील भाग खाऊन टाकते. त्यामुळे पाने पिवळसर पडून वाळतात. खोडाला अलीने पाडलेले छिद्र व त्यातून बाहेर निघालेली अलीची विष्ठा झाडावर दिसून येते.

४. फुलकिडे:

ही किड सुक्ष्म असून हिच्या पंखाच्या कडा केसाळ असतात. फुलकिड्याची पिल्ले व प्रौढ पान खरवडून रस शोषण करतात. त्यामुळे पाने कडेने गुंडाळली जातात. प्रादुर्भाव जास्त झाल्यास पाने फिकट होऊन वाळून जातात.

एकात्मिक व्यवस्थापन:

- हंगाम संपल्यानंतर शेतातील शिल्लक राहिलेली कंद, किडग्रस्त कंद व पिकाचे अवशेष जमा करून त्यांचा नायनाट करावा.
- प्रादुर्भावग्रस्त कंदाची साठवणूक करू नये.
- लागवडीसाठी निरोगी कंदाची निवड करावी.
- जास्त प्रादुर्भाव झालेली साठवणुकीतील कंद वेगळे करून नष्ट करावेत.
- जुलै ते सप्टेंबर या कालावधीमध्ये शेतात उघडे पडलेले कंद मातीने झाकून घ्यावेत.
- पिकाची फेरपालट करावी. अद्रकानंतर परत अद्रक किंवा हळद त्याच जमिनीमध्ये घेऊ नये.

रासायनिक व्यवस्थापन:

कंदमाशी व खवले किड:

- अद्रकाच्या साठवणीअगोदर आणि लागवडीपूर्वी ती विवर्नॉलफॉस २५ टक्के प्रवाही हे किटकनाशक ३० मि.ली. १० लिटर पाण्यात द्रावण करून १५ ते २० मिनिटे त्यात बुडवावीत.
- डायमिथोएट ३० टक्के प्रवाही हे किटकनाशक २० मि.ली. १० लिटर पाण्यात द्रावण करून जमिनीवर टाकावे.
- १० टक्के दाणेदार फॉरेट किंवा ५ टक्के दाणेदार विवर्नॉलफॉस २० किलो/हेक्टर जमिनीत मिसळावे व नंतर हलके पाणी द्यावे.

खोडकिडा:

- प्रादुर्भाव आढळताच डायमिथोएट ३० टक्के प्रवाही १५ मि.ली. १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारावे.

फुलकिडे:

- डायमिथोएट ३० टक्के प्रवाही १५ मि.ली. १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारावे.

अशाप्रकारे अद्रकावरील किड ओळखून त्यांचे एकात्मिक व्यवस्थापन केल्यास निश्चितच चांगल्या प्रतीचे व जास्तीचे उत्पादन मिळेल.

(संपर्क: +९१ ९४२०४५९८०८)

कृषीपर्व मासिकाचे जाणते लेखक व्हा....

शेतकऱ्यांच्या हितासाठी कटिबद्ध असलेल्या कृषीपर्व मराठी मासिकाचे आपणही लेखक होऊ शकता. त्यासाठी कृषीशी संबंधित आधुनिक तंत्रज्ञान, प्रशिक्षण, संशोधन, पिक उत्पादन, पिक संरक्षण, पिकांचे नविन वाण, काढणी पश्चात तंत्रज्ञान, दुग्ध व्यवसाय, शेळीपालन, मत्स्यव्यवसाय, कुक्कुटपालन, आधुनिक शेती पद्धती, हरितगृह तंत्रज्ञान, पशु संवर्धन, जलसंवर्धन, वनसंवर्धन, शेती योजना, कृषी आधारित उद्योग व इतर विषयावर कृषीक्षेत्रातील तज्ञांचे लेख व महाराष्ट्रातील प्रगतशील शेतकऱ्यांच्या यशोगाथा इत्यादी krushiparvmagazine@gmail.com या मेल आयडी वर प्रत्येक महिन्याच्या २० तारखेपर्यंत पाठवावे. उपयुक्त आणि दर्जेदार साहित्याचे आम्ही स्वागत करतो. लेखांसोबत आवश्यक फोटो पाठवा. नव कृषी शास्त्रज्ञांना त्यांच्या लेखांसाठी आम्ही प्रोत्साहित करतो.

अधिक माहितीसाठी संपर्क करा: + ९१ ९४२३७२१८९४ / +९१ ९१७२२४६२४४

